

ייעוץ וחיווי דעה ע"י המגשר (היבטים משפטיים, פילוסופיים ופסיכולוגיים)

המחקר ממוקד בנושא מרכזי ושנוי במחלוקת, הנוגע להתנהלות המגשר: מתן עצות, השמעת הערכות והבעת דעה על-ידי. שאלת המחקר היא: האם במסגרת ניהול הליך הגישור, מותר וראוי או אסור ופסול שהמגשר ייעץ ויחווה את דעתו? משאלה זו משתרגות שאלות-משנה לרוב, וביניהן: מהם משמעותם הלשונית והנורמטיבית של המונחים "ייעוץ" ו"חיווי דעה", היקפם והקשר שלהם למתן מידע, הערכה, צפי תוצאות המשפט, המלצה והצעת פתרון? מהם השיקולים בעד ונגד התרתם? מה קובע הדין בנדון ולמה התכוון יוצרו? מהי האחריות המשפטית של המגשר להיגדו ולמצגיו? מהם כישורי האישיים ומאפייני ההתנהלות של איש מקצוע מְנַחָה, שמפעיל את השפעתו באמצעות חיווי דעתו וייעוץ, לעומת עמיתו שנמנע מכך? כיצד זה משפיע על מקבלי השירות? שאלות אלה ועוד נבחנו במחקר בינתחומי, תוך שילוב הידע הרלבנטי שנצבר במספר דיסציפלינות אקדמיות: משפטים, פסיכולוגיה, יישוב סכסוכים ופילוסופיה.

המחקר מציג את הפילוג במודלים הגישוריים, כמשתקף גם בסיפורת הגישורית ובדיני המדינות שהנהיגו גישור בתחומן, הנאחזים בשתי עמדות קוטביות: האחת מצדדת בכך שמגשר ייתן לצדדים מידע וייעוץ, ובסכסוכים משפטיים יעריך את מצבם המשפטי ואת סיכוייהם להצליח בהתדיינות, והאחרת מתנגדת לכך. הדין הישראלי בנדון מנותח עפ"י הנובע מנוסח התקנות הרלבנטיות ותכליתן, ולראשונה בישראל גם תוך חקירת תהליך גיבושן, בהתאם לניירות העבודה (פרוטוקולים של הדיונים וחילופי הטיוטות) שקדמו לפרסום תקנות בתי-המשפט (גישור), התשנ"ג-1993, ותיקונן הרלבנטי בתשנ"ט-1999, מהם מתבהרת כוונת מחוקק-המשנה. המחקר דן באחריות המשפטית של המגשר למוצא פיו, עפ"י התקנות וההסכם המצוי, דיני הנזיקין, ודיני החוזים. עולם המשפט אומר את דברו, אך המציאות מורכבת, וההתנהגות האנושית מורכבת לא פחות. לצד מגשרים החשים צורך להשיא עצות, יש הסולדים מכך, ולצד מתגשרים הזקוקים לעצת המגשר ולהכוונתו, יש המתנגדים לניסיון להשפיע עליהם. המחקר פונה איפוא לשדה הפסיכולוגי, מְמַפָּה בו דרכי פעולה מנחות ובלתי-מנחות, המקבילות ל"גישור מעריך" ול"גישור מסייע", ותוך יבוא שורת תובנות משם להתם, מנפיק פתרון יישומי לדילמה האקדמית והפרקטית נשוא המחקר, באמצעות יצירת מודל חדש של גישור, "הגישור המותאם", אשר בכל הנוגע לייעוץ, לחיווי דעה ולהפעלת השפעה ע"י המגשר, מתאים עצמו ומותאם לנפשות הפועלות בכל גישור קונקרטי; גם למגשר, לתכונותיו ולתפיסתו המקצועית, וגם לצדדים המתגשרים, לצרכיהם ולרצונם. המחקר מפרט את הרציונל של "הגישור המותאם", את אופן ביצועו ואת משתני ההתאמה הרלבנטיים.

ד"ר שרה בן-ארצי